

Sürgün

Cumartesi, 24 Temmuz 2010

Sürgün

Haydar İpýk

Metin Aktaþ'ýn; „NÝPANCİ“ ve „SON DERVÝP“ romanlarýný okumuþtum. Son romaný „SÜRGÜN“ yeni elime geçti. Baþladýktan sonra elimden býrakmadým. Hani bir kitap okuyunca dünyam deðiþti derler ya, „SÜRGÜN“ öylesine ruhumu allak bullak etti. Çünkü roman dili, yalnız yaralı ruhlu Dersimlileri deðil, taþtan yürekleri bile etkileyip eritecek zenginlikte bir anlatým. Okudukça insanýn içinde, sýcak saca dökülen bir damla suyun cýzz etmesine benzer, acýlý bir cýzýrtý yükseliyor. Bir yazar anlatmak istediði konuda baþarılý eđer, Metin Aktaþ „Sürgün“ de baþarınýn doruklarında, yazdýđý roman gelecek nesille kalýr. Bana göre „Sürgün“ bir Dersim klasiði olarak gelecek kuþaklara kalacaktır.

Ýnsanýn kanýný donduracak nitelikteki korkunç olaylarý anlatýrken, yansýz bakýþýndaki insani öz katliam makinasýna kinini haykýrmamasý, onlarý utançlarıyla baþ baþa býrakmasý, kalem ustalıđýn zirvesi... Metin Aktaþ bu zoru baþarmýþ. Dünyada benzer örnekleri zor görünen, insan ruhunun derinliklerine kadar nüfuz eden, katliam sahnelerini çýplaklıđıyla anlatýrken, okuyucuya zulüm etmemek için, Bese ve Berfin'e olan masum sevgisini, Sultan Baba eteklerinin güzelliđini, dođanýn haþmetini, ya da roman figurlarýnýn tasvirlerinden yola çýkýyor ki, özellikle bugünkü nesillere katliamýn vahþetini sýkmadan anlatabilsin.

Babasý, kýzkardeþi ve amacasý ođlu Fýrat'ýn parçalanmış cesetleri, kurda kuþa teslim edilen köylülerinin ölü bedenlerini gören Hüseyin'in duygularýný, ancak böyle soylu bir anlatýmla ifade etmek mümkündür. Þöyle diyor yazar:

„Bir kuzunun melemesini duydum; kulaklarýma inanamadým. … Yengemin belden aþađý çýplak bedeni yađmur göleti içinde yüzüyordu. Öldürmeden önce tecavüze uđramýþtı.“

„Biraz aþađýya, küçük çalı kümesine dođru korka korka, ađır ađır yürüdüm. Orada, bedenim bir baþ duruyordu; yüzü toprađa gömülmüþtü; çevresini yüzlerce kör arý, karýnca, böcek sarmýþtı ellerle baþý çevirip yüzüne baktým; babamdý; býyyklarýnýn yarýsý etiyle birlikte koparılmýþtı; oyuktu; diđer gözü açýktý ve bana bakýyordu; diþlerini ve burnunu kýrmýþlar, ađzýnýn içini taþlı doldurmuplardý.(...)“

Babasýný bu hale getirenlere, yengesine, akrabalarına tecavüz eden bu vahþilere karþý en doðal hakký kin bopaltma yerine „Yaradan“a sýðýnmasý, yazarýn korkunç katliam aparatý karþýsýnda çaresiz ve güvensiz olduðunu gösteriyor. Diyelim ki, kin insan kabiliyetlerini öldürür ama bir yazar için çaresizlik ve güvensizlik; vermek istediði mesajýn yanlýþ anlaþýlmasýna nedendir olur. Metin Aktaþ, soykýrýmдан sonra dünyaya gelen ve onun öyküleriyle büyüyen bir yazardýr. Þüphesiz yaþlýlarýn anlatýmlarýndan etkilenmiþ olmalıydýr. „Devletin topu var, tayyaresi var, askeri var. Seyid Rýza bile baþedemedi.“ benzeri yenilgi psikozundan kurtulamamanýn anlatýma yansýmasý doðru mudur, bilemiyorum. Yazar; her ne kadar Hüseyin'i, evlendiði Türk bayan Bahar ve ondan doðan kýzý Berfin ile af sonrası, acýlý yürekle sürgünden ata topraðýna geri götürüyorsa da, sadece Kürt olmak, Kürt kalmakla yetinmek kafi gelmiyor.

Kardeþi Selvi'ye ulaþmasýný bakýnýz nasýl anlatýyor? „Selvi'nin cesedini bir uçurumun dibinde buldum; kuru meþe kökü, karnýndan girip, sýrtýndan çýkmýþtı; bedeninde baþkaca yara yoktu. Bacým kendini uçurumdan aþaðý atmýþ olmalıydý. (…) kaskatý bedenini, topladýðým bahar çiçekleriyle bezediðim kayanýn üstüne uzattým. (…) ellerini göðsünün üstünde bütünleþtirdi. Ardýndan kendimi yüzüstü yere atýp topraðý yumruklamaya baþladým.“

Metin Aktaþ, roman kahramaný Hüseyin'e Dersim Tertelezi'ni, kýrýlan, parçalanan yürekle anlattýrýyor. Bu yürek, romancýnýn kendi öz yüreðidir. Metin Aktaþ, bu anlatýmla halkýnýn acýyla yalnýz yüreðinde deðil, en uzak hücrelerinde bile hissediyor ve bunu okuyucuya baþarýlý tarzda hissettirmeye çalıþýyor. Onu bilemiyorum ama ben bu olaylarý anlatýrken, her seferinde göz yaþlarým yüreðime dilop dilop damlýyor. Metin, anlattýklarýnýn otantik olmasýna dikkat etmiþ. Bu konuda yaþlý sürgünler ve katliamdan þans eseri kurtulanlarla konuþmuþ olmalıydýr.

Metin Aktaþ, kitabýnýn 290. sayfasýnda bir doðruya vurgu yapıyor. Türk komutan: „Biz büyük güçlü bir devletiz! Hiç bir isyan bize karþý baþarýlý olmaz. Gördüðünüz gibi isyancılarý yok etmiþiz (…) Bu sözlere Hüseyin: „Halk isyan etmemiþ kendisini yok etmeye gelmiþ ordulara karþý savunma yapmýþtı.“ diye karþýlýyor.

Türk devleti; Dersim halkýný, kendine özgü özgür ve özerk kimliðinden soyutlamak, ortadan kaldýrmak Kürdü Türk, Aleviyi Hanefi yapmak için, bu soykýrýmý yaptı. Romandan bu mesaj çýkarýlýyor.

Yazar, Dersim'in sosyal ve kültürel dokusunu, feodal gerilikten kaynaklý yapısýný, Hüseyin üzerinden verirken baþarýlýdır. Evli ama; gençliðinin sevgisi baþka dul kadýna meftun Nuri'nin baþýna gelenler, Dersim merkezli Kýzýlbaþ Aleviliðin toplumda sorunlarý çözmede, toplumu bir arada tuma çabasý, Kýzýlbaþ Alevi ibadetleri, kutsal daðlara baðlýlık oldukça açýk veriliyor. „Hýzýr neredesin? Bu masum insanların yaþadýðý dayanılmaz acýlarý görmüyor musun?“ derken, Dersimlinin temel inancýnda yer alan, bir çeþit Allah gördüðü Hýzýr'a vurgu yapıyor. Bu yanýnda toplumdaki bireyseliði, içindeki „ben“ i ön planda tutup kendisine tapýnmayý da baþarýlý veriyor. Metin Aktaþ'ýn romanýný okurken; bir toplum eðer kendisini müdafiyet edemiyorsa, her türlü soðuk yellere açýktýr. Nitekim, feodal bencillik ve bireycilik; Dersim aporetlerinin birlikte hareket etmemesine neden oldu. Sonunda kendisini düþünen de, devletin yanýnda kendi halkýna saldýran milis te katledildi. Metin Aktaþ bu olaylarý 432 sayfalık

romanında çarpıcı biçimde anlatıyor.

Öldürülen 24 Kürde mezar kazdırılması Kürt milise buyuran komutan, ona kazdırıldığı 25. mezara milisi koyuyor. Burada bir çelişki var. Dersimde katledilenlerin parçalanmış cesetlerini kurda kuşa bırakıldığı bir gerçekliktir. Yazar bunu oldukça başarılı anlatmaktadır. Ancak bu parçalanmış mezar kazma işini, galiba Kürt milise verilecek ceza, ve gelecek nesillerin kulağına küpe olsun diye dübünmü olmalıydır. Komutan bu milis Kürt'e: "Kendi halkına ihanet edenin bize ihanet etmemesinin güvencesi yok." Sonra el ve ayakları bağlanan hain Kürt, canlı mezara konup üzerine toprak atılır.

Köyünde bir eve saklanıp sürgüne gitmek istemeyen yaşlı dede, Hüseyin'e: "Sakın korkma! Partlar ne kadar zor olursa olsun her zaman kurtulmanın, hayatta kalmanın bir yolu vardır. Bu ihtiyar üç kıyımdan kurtuldu. Unutma evladım bizi yok etmeye gelen ordular çok güçlü olabilir ama direnirsek hayatta kalabiliriz." diyor. Başka bir dialogda yaşlı biri, Hüseyin'e:

"Unutma oğul! Ölümler hesap sormaz..." derken; o, "Önüne bakıp sustum." diyor. Bu dialog içindeki çelişki ile devam ediyor. "... göreceksin, her şey unutulup gidecek; yeni bir hayat kuracaksın; en iyi ilaç zamandır. Acıların zamana bırak." diyor.

Yazar burada kanımca bir çelişkiye düşüyor. Bu korkunç olaylar unutulursa, yeni soykırımlara çanak olur. Bugün Dersim ve Kürdistan'da görülen, işte bu unutulmanın çilesidir. Dersim katliamı vaktinde toplum içinde konuşulup toplumsal direnç kurulsaydı, Metin Aktaş'ın anlattığı 1938 Dersim soykırımına benzeri olaylar günümüze kadar uzayıp gelmezdi.

Metin Aktaş, roman kahramanı Hüseyin'in; duygularını, düşüncelerini, içindeki "ben" ve "benim" acılarını, sevgilerini anlatmakta başarılıdır. İnsan ve doğa tasvirlerinde usatadır. Metin Aktaş büyük yapan, masum ve mağdur Kürt halkına yapılan zulüm ve insanlık dışı hakaretleri yalnız tarz okuyucuya ulaştırmasıdır. Başta yazdığım üç romanını okuduğum Metin Aktaş, pek çok namdar Türk edebiyatçılarından çok daha fazlasını çıkaracak kapasitededir. Onun pansız tarafı sadece Kürt olarak dünyaya gelmiş olması değil, trajedilerini yazdığı Kürtlerin devlet olamamasıdır.

Bu roman Kürtçe yazılsaydı, Kürt devleti; bu yazarı tevrik eden ödüller verseydi, Kürt yayıncılarından kitapları toplusun sosyal hücrelerine kadar götürseydi, kendini tanıyan Kürt okur tarafından yüz binler satılıp okunsaydı, inancım odur ki bu durumda onun ünü yılları çoktan aşmış olurdu. Ama Metin Aktaş Kürt ve yazdığı ise, Kürt ve Kürdistan trajedisidir.

Görünen odur ki, bugün Metin bunları yapamayacak, ancak onun eseri, eserleri gelecek kuşaklara, Dersim klasiği olarak kalacaktır. Kimbilir, belki uzak olmayan bir tarihte özgür ve özerk Kürdistan'da Metin Aktaş gereken yerini alacaktır. Gerek "Nişancı" ve gerek "Son Derviş" ve gerekse "Sürgün" romanında Metin Aktaş toplumun kanayan yaralarına parmak basmaktadır. Metin Aktaş'ın yazdığı bu roman nedeniyle kutlarım.

Metin Aktaş'ın Doz Yayınlarında çıkan Sürgün romanını okuyun. Okuyunca, Dersim'e, gerçekliğin giderseniz. Hayatınız deşir. Ruhunuzda; savaşlara karışan, barış ve sivil bir büyüklük

Sürgün romanýný okursanız, ruhunuzda dođruya, iyiye, güzele, insana yaklađým olur. Sürgünü okuyan sürgünden sevdiđiniz topraklara dönüpünüz bađlar. Ruhunuzla sürgün kalmak istemiyorsanız, bu romanı okumanız gerekir.